

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum angeli in corporibus assumpti possint exercere
opera vitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

affumant corpora. Secundò quomodo solent animabus illabi. Secunda ibi, illud etiã consideratione. Prima diuiditur in duas. Primò mouet questionem de modo assumptionis corporum, & soluit tangendo circa hanc diuersas opiniones. Secundò gratia huius determinat de apparitione diuina. Secunda ibi, nec dubitadum est. Hæc secunda diuiditur in tres. Primò proponit quòd Deus apparuit. Secundò inquirat quædam circa modum apparitionis. Tertio dicit quòd per has apparitiones nunquam diuina essentia videbatur. Secunda ibi, Sed nec Deum. Tertia cæterum aut valde nimis profunda. Hæc est diuisio lectionis & sententia in generali.

2. In speciali sic procedit: Et querit primò, vtrū angeli habeant corpora sibi naturaliter vnita, & respòdet q̄ qui dam opinati sunt eos habere corpora aërea, sed ante peccatum fuerunt corpora eorū subtilia, & impassibilia, post peccatū verò grossiora & ab igne passibilia. Et pro parte adducit autoritatē Aug. Alii verò dicunt eos essentialiter incorporeos. Et Aug. dixisse contrarium inquirendo non determinando. Et tamē licet sint incorporei assumunt tamen corpora quando cooperari debent circa nos, & post operationē ea deponunt in quibus corporibus hominibus apparuerunt & loquuti sunt, aliquādo in persona dei sine distinctione personarū. Aliquādo in persona alicuius personæ diuinæ. Postea dicit q̄ Deus in corporali forma apparuit hominibus per quā corporalem apparitionē aliquādo distinctio personæ representabatur. Aliquādo verò non. Deinde querit qualiter fiebat ista apparitio, vtrū alie qua creatura fuerit formata de nouo à Deo in qua Deus appareat, quæ opinio primò ponitur inter alias, vel vtrū angeli ex inferiori materia formet corpora quæ sibi copiant quasi quandā vestem, vel vtrū sua propria corpora mittant in quales species voluit secundū datam à Deo eis potestatem: quæ questio, vt ait Aug. qui eam proponit, & querit, nō soluitur. Deinde dicit q̄ diuina essentia à mortalibus nunquā potuit videri vt est, sed omne visibile mutabile est ipse autē est immutabilis, & ideo inuisibilis. Querit vltimò, vtrum angeli, vel dæmones, siue sint corporei, siue incorporei substantialiter intrer corpora hominū, & eorum animabus illabantur, vel solū dicantur intrare per effectum malitiæ: & responder quòd solus Deus illabitur menti per essentiam, dæmō autē applicacione vel opprefsiōne, & pro tanto dicitur intrare, quia suggestiōne malitiæ in nobis accidit: in hoc terminatur sententia, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Verum angeli sint corporei.

Tho. 1. q. 51. ar. 1. & 2.

Hic queritur de quatuor. Primò de angelorū corporeitate. Secundò de operatione eorum in assumptis corporibus. Tertio de operatione eorum circa nostra corpora. Et quarto de operatione eorū circa animas nostras. Circa primū videtur quòd angeli sint corporei, quia perfectior est vita in angelis quā in animabus, sed anima nō solū viuūt, sed & corpus viuificat, ergo & angeli corpora viuificant, sed hoc non esset nisi essent corporei, ergo &c.

2. Item Aug. de ecc. doc. dicit, angelos & omnes substantias intellectuales naturas corporeas dicimus, & sic idem quod prius.

3. **SED CONTRA** est quòd dicit Dionys. 4. de diu. no. quòd angeli incorporeales & immateriales intelliguntur. Et arguitur per rationem, quia plus dependet corpus à spiritu quā spiritus à corpore. Est autem dare creaturam purè corporalem non vnitam alicui spiritui, ergo multò fortius est dare substantiam spiritualem non vnitam alicui corpori.

4. **RESPONSIO.** Dicendum quòd angelum habere corpus, vel esse corporeū potest intelligi dupliciter. Vno modo quòd habeat corpus naturaliter ei vnitum. Alio modo quòd habeat corpus ei volūtarie assumptum. Primo modo intelligendo quæstionem idem est querere an angelus sit corporeus, & vtrum sit compositus ex materia & forma dante esse corporeū, quia spiritus non vnitur corpori naturaliter nisi sicut forma materia, & actus potentia: vnio enim spiritus ad corpus quæ est per modū motoris ad mobile, vel assumptis ad assumptibile voluntaria est, & non naturalis. Si igitur angelus habeat cor-

Quæstio I.

pus sibi naturaliter vnitum, oportet quòd nomine angeli intelligatur, vel spiritus vnitus corpori vt forma materiæ vel compositum ex materia & tali forma. Primum nō potest dici quòd secundū cōmuniter loquentes per nomen angeli semper intelligitur quid completum in specie & non pars speciei: restat ergo quòd secundū modo intelligatur. Et tunc quæstio hæc soluta est per illud quòd dictum est supra dist. 3. qu. 1. vbi probatum est quòd angelus non est compositus ex materia & forma. Et nihilominus potest addi alia ratio talis, duo corpora non possunt esse simul: sed angelus simul est cum corpore, ergo non potest esse corporeus.

5. Si verò loquamur de corpore voluntarie assumpto, Hoc potest esse dupliciter, quia vel assumitur in vnitate personæ sicut humanitas in Christo. Et hoc modo non possunt angeli propria & naturali virtute aliquid corpus assumere, quia sicut naturaliter competit accidenti in alio esse, & ei repugnat per se esse, sic substantiæ completæ naturaliter cōpetit per se esse, & ei repugnat in alio esse. Sed nulla virtute creata fieri potest quòd accidens per se subsistat, sed fit hoc solum diuina virtute, vt in sacramento altaris, ergo nulla virtute nisi diuina fieri potest q̄ substantia completa in alio subsistat.

6. Causa autem huius est, quia proprium modum essendi naturæ vnitæ non potest immutare nisi autor nature, cū secundum cursum institutum vnium de necessitate sequatur ad alterum. Cū igitur corpus assumptibile sic natum per se subsistere, patet quòd angelus non potest ipsum sibi vnire in vnitate personæ. Si verò assumatur solum vt mobile à motore representato sic potest angelus corpus assumere, quia sicut dictum est prius dist. 7. qu. 4. cū natura corporea obediat angelis ad nutum possunt angeli determinata actiua coniungere ad determinata passiva. Et sic formare qualia volunt corpora.

7. Cū igitur in his corporibus appareant aliquæ proprietates visibiles proprietatibus inuisibilibus angeli congruentes tunc dicuntur corpus assumere, vt quando apparet in figura leonis, vel bouis, & huiusmodi per quorum proprietates intelliguntur spirituales virtutes angelorū, nec habent huiusmodi corpora veritatē naturæ quā præterdunt: vnde si angelus moueat verū lapidē, aut corpus veri animalis vt in energumenis, nō dicitur illud assumere, quia secundū Dionys. finis visibilibus formationū est vt ducant in cognitione proprietatū substantiæ spiritualis, quod nō fit vbi proprietates secundū veritatē sunt in correspondente corpore, quia tunc ducunt in cognitionē proprii subiecti, & non in cognitionem substantiæ spiritualis. Oportet ergo corpus quod ab angelo dicitur assumptum ministerio eius esse formatū, & habere proprietates aliquas secundū apparentia tantum ducentes in cognitionem proprietatum substantiæ spiritualis: formantur autem talia corpora, maxime de aëre inspissato qui facillimè colorari, & figurari potest, sicut patet in nubibus. Et huius signum est, quia quidam nitentes corpus assumptum à dæmone scindere gladio non valuerunt, quia partes aëris diuisi statim continuabantur.

8. **AD** primum argumentum dicendum quòd viuificare effectiue simpliciter est perfectionis quò modo anima non viuificat, sed formaliter, qui modus competit formalitatis quæ est pars non habens in se integram naturam speciei, vnde substantia intellectualis & viuens quæ non est vnita corpori vt forma (qualis est angelus) perfectior est quā ea quæ corpus formaliter viuificat (vt anima.)

9. **AD** secundum dicendum quòd Aug. non loquitur asserendo, sed recitando opinionem aliquorum qui non æstimauerunt aliquas substantias esse incorporeas, nisi corā poribus vnitas, adeo quòd Deum dicebant esse animam mundi, vt Aug. narrat. in. 7. de ciui. Dei. vel dicendum quòd loquitur comparatiue respectu Dei, respectu cuius omnia incidunt in compositionem aliquam, & in tātum ad corpoream naturam accedunt.

QVÆSTIO SECUNDA.

Verum angeli in corporibus possint exercere opera vitæ.

Tho. 1. q. 51. ar. 3.

T 3 Ad

Vtrum dæmon possit subintrare corpus hominis.

AD secundum sic proceditur. Et videtur quod angeli in corporibus assumptis possint exercere opera vitæ. quia loqui, comedere, moueri motu progressiuo, generare & huiusmodi sunt opera vitæ, angeli autem in assumptis corporibus leguntur fuisse loquuti, & comedisse. Gen. 28. Et similiter ambulasse (vt angelus Tobie) & alios quos generasse vt Merlinum propheta. Et quod Gen. 6. dicitur. videntes filii Dei filias hominum & cætera, quare &c.

2 Item in operibus angelorum præcipue beatorum non debet esse aliquid frustra, aut fictum, frustra autem & fictè formarentur in corpore assumpto per angelum oculi, nares, & alia sensuum organa nisi per ea angelus sentiret, ergo &c.

3 **C**ONTRA. Opera vitæ sunt à principio intrinseco. Sed opera exercita in talibus corporibus sunt à principio extrinseco distincto secundum suppositum (scilicet ab angelo) ergo &c.

4 **R**ESPONSIO. Hoc huius dicitur multipliciter vt habetur. 1. Elen. vt lib. Arist. dicitur aut quia factus ab Arist. aut quia possessus ab Arist. Et eodem modo opera vitæ dici possunt, aut quia sunt effectiue à principio viuente, aut quia sunt in subiecto viuente, & in quantum est viuens. Primo modo opera exercita per angelos in corporibus assumptis sunt opera vitæ, sed secundo modo non. Primum patet de se, quia ex quo talia opera sunt ab angelo effectiue, & angelus est substantia viuens, sequitur quod sint à principio viuente. Et sic sunt opera vitæ. Sed isto modo non vocantur opera vitæ proprie. Alioquin iactus lapidis ab homine diceretur opus vitæ, quod tamen non est conuetum dici. Secundum patet videlicet quia talia opera non sunt opera vitæ (hoc est subiecti viuents) quia actus secundus supponit actum primum. Sed in corpore assumpto ab angelo non est actus primus vitæ, quia ei nulla substantia viuens vnitur vt forma, ergo in eo non sunt opera aliqua vitæ que sunt actus secundus, ergo angelus in corpore assumpto non potest exercere opera vitæ. Sed solum ea que per motum localem fieri possunt.

5 **A**D primum argumentum dicendum quod angeli proprie non loquuntur. Sed est ibi aliquid simile locutioni in quantum format sonos similes vocibus humanis. Et hoc potest fieri solum per motum localem ex determinata passione aeris. Item nec proprie comedunt, quia cibus ab eis assumptus non conuertebatur in substantiam comedentis, nec conuerti poterat, quia hoc fit solum per virtutem animæ, sed resoluebatur in pristinam materiam, sicut aqua virtute radii solaris resoluuntur in vaporem, possunt tamen cibum fumere, trahere, & diuidere, quia hæc possunt fieri per solum motum localem, vnde non est ibi vera comestio, sed aliquid simile comestioni, & hoc est quod dicit angelus, Tobie. 12. Cum essem vobiscum videbar quidem manducare & bibere, &c. Similiter dicendum est quod motus talium corporum progressiuus non est naturæ nec opus vitæ cum non sit à motore coniuncto sed separato secundum suppositum. De generatione verò hominū à dæmonibus aut non est verum (vt quidam asserunt) aut si sit verum secundum quod videtur velle beatus Aug. 15. ca. 23. de ciuit. Dei: oportet quod semen prius suscipiant ab homine & deinde transfundant in matricem. Vnde oportet dæmonem prius esse succubum ad virum quam incubum ad mulierem, vt sic ille qui nascitur non sit filius dæmonis sed hominis. Et contingit tales esse viros potentes, & optime complexionis, quia dæmones sciunt proportionem feminis viri ad semen mulieris, & constellationem adiuuantem, & fomenta adhibere possunt ad cõseruationem caloris feminis quibus concurrentibus rationabile est sic genitos robustissimos esse.

6 **A**D secundum dicendum quod non est frustra, nec fictitium quod in huiusmodi corporibus formentur similitudines organorum sensuum, licet per ea non sentiant. Non enim ad hoc formata sunt vt per ea sentiant. Sed ad hoc vt per huiusmodi organa virtutes spirituales angelorum designentur. Sicut per oculum designatur virtus cognitiua angeli. Et per alia instrumenta aliæ virtutes vt Dion. dicit vlt. cap. Coelest. Hierarchiæ. Sicut etiam parabolice locutiones non sunt falsæ quauis non sit sic in re sicut verba videntur sonare.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod dæmon possit subintrare corpus hominis, quia spiritus subtilior est quocumque corpore sed aliqua corpora propter sui subtilitatem subintrant alia, ergo &c.

2 Item non potest exire nisi qui intrauit, sed dæmones frequenter compulsi sunt exire à corporibus hominum, vnde dicitur Luc. 4. obmutescite & exi ab eo, ergo subintrauerat.

3 **I**N CONTRARIUM est quod dicit quædam gloria interliniaris super illud Abac. 2. Dominus autem in templo suo, quod asserere potest simulacris immundus spiritus, sed intrinsecus esse non potest, ergo multo minus in humanis corporibus.

4 Item arguitur per rationem quia quæcumque sunt simul & indiuisa secundum locum quicquid subintrat vnum & alterum, sed corpus & anima sunt vnum & indiuisa secundum locum, ergo cum dæmon non possit subintrare animam (vt probatur in litera autoritate Bede & Genna dii) videtur quod nec corpus possit subintrare.

5 **R**ESPONSIO. Intrare & exire important motum localem: intrare enim est idem quod intrare, & exire idem est quod extra ire. Ire autem motum importat, intra verò & extra sunt differentie loci, ideo secundum duplicem opinionem que habetur de loco & motu angeli, oportet dupliciter respondere ad hanc questionem. Qui enim dicunt quod angelis cõpetit locus diffinitiuè, & per cõsequens motus ratione suæ essentia, quia limitata est, & finita necesse habent dicere quod angeli possunt intrare, & exire quæcumque corpora circumscripta quacumque operatione, quod patet sic: quia si angeli non possunt subintrare corpus quocumque, hoc non esset eo quod eis repugnet motus, vel locus: sed esset solus, quia repugnaret spiritui simul esse cum corpore. Sed istud non repugnat, quia licet corpus secum non compatiatur aliud corpus. Corpus tamen & spiritus simul se compatiuntur, ideo &c.

6 Si verò teneatur alia opinio quod angelis non conuenit locus quantum ad essentiam eorum, nec circumscriptiue, nec diffinitiuè (vt dictum fuit in primo libro. d. 36. q. 1.) Sic sunt dicenda duo. Vnum est quod angelis quantum ad eorum essentiam non conuenit intrare, vel exire corpus. Aliud est quod conuenit eis quantum ad operationem. Primum patet, quia à quocumque remouetur superius & inferius, sed intra & extra cum sint differentie diuisiue loci se habent ad locum sicut ad suum superius, ergo cum angelis non compatiatur (secundum hanc opinionem) locus, per consequens non competit eis esse intra, vel extra, ac per hoc nec intrare, vel exire, quantum ad eorum essentiam.

7 Secundum patet, quod enim operatio angeli quandoque fit inter terminos quantitatis corporis, quandoque extra factis clarum est, quia potest angelus ab extra intrare corpus alteratum nostri corporis vel aliquid intra corpus existens localiter mouere puta sanguinem vel aliquem alium humorē quo facto angelus est intra terminos quantitatis corporis quo ad suam operationem.

8 **A**RGVMENTVM primum bene procedit secundum primam opinionem. Sed quo ad secundam dicendum quod subtilitati nature angelicæ cum sit alterius nature à subtilitate corporis non conuenit moueri intra vel extra, nisi quantum ad operationem modo quod dictum est.

9 **A**D secundum dicendum similiter quod exiit dæmon à corporibus quo ad primam opinionem fuit secundum eorum essentiam: Et sic etiam intrauerat. Sed quo ad secundam fuit vtrunque solum secundum operationem.

10 **A**D argumenta alterius partis dicendum ad primum quod dæmon dicitur non intus adesse simulacrum sicut forma ita quod ex dæmone & simulacrum fiat vnum, sicut idololatras putabant, nihil tamen prohibet ipsum intus esse, vel secundum essentiam vel secundum operationem.

11 **A**D aliud dicendum quod eo modo quo intrat corpus, intrat & animam, quia vel per essentiam vel per operationem est inter terminos quantitatis que est totius coniuncti ex anima & corpore, licet forte magis respiciat vnum quam alterum.